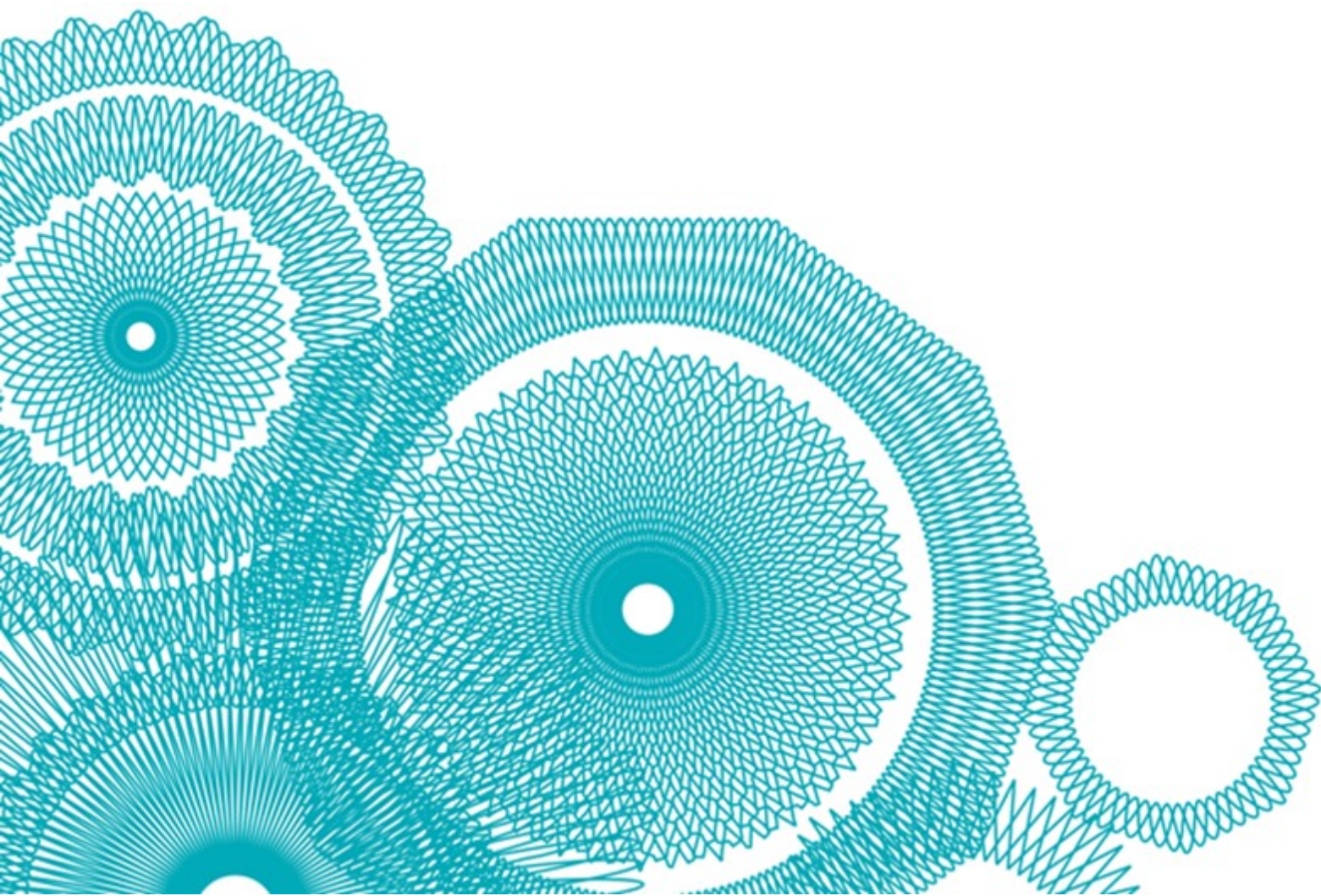

Barne- og
familiedepartementet

Veileder for sakkyndig utredningsarbeid i foreldretvistsaker etter barneloven

Utgitt 22.9.2022

Innhold

1 Innledning	4
2. Saksgang i foreldretvistsaker og bruk av sakkyndig	5
2.1 Avtalefrihet og mekling ved familievernkontor	5
2.2 Bruk av sakkyndige i domstolen	5
2.3 Sakkyndig utredning etter barneloven § 61 første ledd nr. 3	6
3. Vurderingstemaene i foreldretvistsaker	7
3.1 Foreldreansvar.....	7
3.2 Fast bosted eller delt bosted.....	7
3.3. Samvær.....	8
3.4 Særlig om samvær under tilsyn.....	9
4 Rammer for sakkyndiges arbeid.....	10
4.1 Sakkyndiges kompetanse	10
4.2 Valg av sakkyndige.....	10
4.3 Den sakkyndiges rolle	10
4.3.1 Uavhengig og nøytral	10
4.4 Habilitet	11
4.5 Taushetsplikt	12
4.6.1 Adgang til å innhente informasjon og krav om samtykke.....	12
4.6.2 Meldeplikt til barneverntjenesten	13
4.6.3 Avvergingsplikten	13
4.6.4 Opplysningsplikt til den kommunale helse- og omsorgstjenesten	14
5 Den sakkyndiges mandat	14
5.1 Mandatets utforming.....	14
5.2 Den sakkyndiges vurdering av mandatet	14
6 Utredningen.....	15
6.1 Utredningens innretning og omfang	15
6.2 Barnets rett til medvirkning	16
6.3 Informasjon til foreldrene og barnet.....	16
6.4 Metoder i utredningsarbeidet	17
6.4.1 Samtaler med foreldrene.....	17
6.4.2 Utredningssamtaler med barn	17

6.4.3 Observasjoner	18
6.4.4 Bruk av standardiserte utredningsverktøy	19
6.4.5 Bruk av tolk	19
7 Faglige temaer	20
7.1 Psykisk helse og nevrokognitiv fungering.....	20
7.2 Tilknytning og relasjon mellom barn og foreldre	21
7.3 Barn og familier med minoritetsbakgrunn	21
7.4 Utsatte og sårbare barn og familier	22
8 Den sakkyndige rapporten	22
8.1 Innhold.....	22
8.1.1 Generelt om innhold og utforming	22
8.1.2 Anbefalinger om strukturering mv.	23
9 Oppbevaring av dokumenter	26
10 Framlegging av arbeidet i domstol.....	26
11 Oppfølgende arbeid.....	27
12 Honorar/fakturering.....	28
Litteraturliste.....	28
Vedlegg 1. Samtykke til informasjonsinnhenting.....	29
Vedlegg 2. Eksempel på mandat i sak etter barneloven § 61 første ledd nr. 3	30
Vedlegg 3. Informasjon om den sakkyndige utredningen.....	32
Vedlegg 4. Eksempel på informasjon til barn.....	33
Vedlegg 5. Samtykke til opptak/filming	34

1 Innledning

Domstolen har ansvar for sakens opplysning. Domstolen kan i en foreldretvistsak ha behov for å tilføre saken fagkyndighet. Dette kan skje ved at domstolen settes med fagkyndige meddommere eller ved å oppnevne sakkyndige. Den sakkyndige kan tilføre sin fagkunnskap i saken gjennom å mekle, veilede partene eller ved å utrede faktiske forhold (utredningsarbeid).

Denne veilederen handler primært om tilfeller der domstolen oppnevner sakkyndig for å utarbeide en sakkyndigrapport etter barneloven § 61 første ledd nr. 3. Den sakkyndiges oppgave er da å utrede faktiske forhold i saken i tråd med et mandat som domstolen fastsetter. Den sakkyndige skal ikke vurdere eller konkludere i de rettslige spørsmål i saken, heller ikke ta stilling til lovens vilkår.

I enkelte tilfeller ønsker en eller begge foreldre å engasjere en egen sakkyndig, og i så fall er det den private part som er oppdragsgiver og som utarbeider et mandat. Hvorvidt en rapport fra privat engasjert sakkyndig legges frem i domstolen, beror på hvorvidt parten ønsker dette.

Målgruppen for veilederen er primært sakkyndige oppnevnt av domstolen. Departementet antar at veilederen også kan benyttes av sakkyndig engasjert av en privat part. Veilederen vil også kunne være nyttig for domstolene og private parter. For Barnesakkyndig kommisjon vil veilederen kunne brukes som et bakgrunnsdokument for vurdering av den enkelte sakkyndigrapports kvalitet.

Sakkyndige som oppnevnes av domstolen eller engasjeres av en privat part, kan gjøre seg kjent med saksgangen i og behandlingen av foreldretvistsaker gjennom Domstoladministrasjonens veileder om foreldretvister.¹

Om utarbeidelsen av veilederen

Buudir har på oppdrag fra departementet utarbeidet utkast til veileder, i samarbeid med Barnesakkyndig kommisjon og Forening for sakkyndige psykologer (FOSAP). En tingrettsdommer utpekt av Domstoladministrasjonen har gitt innspill til Buudir under arbeidet med veilederen. Barnesakkyndig kommisjon ved leder har høsten 2022 kommet med innspill til departementet før ferdigstillingen.

---

¹ https://www.domstol.no/globalassets/da/veiledere-og-rapporter/barn/nasjonal-veileder-for-foreldretvister_v2_2019.pdf

2. Saksgang i foreldretvistsaker og bruk av sakkyndig

2.1 Avtalefrihet og mekling ved familievernkontor

Utgangspunktet er at foreldre som ikke bor sammen har avtalefrihet når det gjelder omsorg for felles barn. Foreldrene kan avtale delt fast bosted, at barnet skal bo fast med en av foreldrene og ha samvær med den andre. Foreldrene kan også avtale vilkår for samværet, f.eks. at samvær forutsetter bistand fra barnevernstjenesten eller en psykolog.

Uenighet mellom foreldre med felles barn om foreldreansvar, fast bosted, samvær og/eller flytting med barnet ut av landet (foreldretvister), skal løses etter reglene i barneloven. I de tilfellene foreldrene ikke blir enige, kan saken bringes inn for domstolen, jf. barneloven § 56. Hvilke spørsmål som foreldrene velger å bringe inn for domstolen, beror på stevning og tilsvar.

Før saken kan behandles av domstolen, må alle foreldre med felles barn under 16 år møte til mekling hos et familievernkontor eller en ekstern mekler, jf. barneloven § 51. Målet med meklingen er at foreldrene skal komme fram til en skriftlig samarbeidsavtale. Det er én time obligatorisk mekling, men foreldrene kan tilbys inntil syv timer. I saker hvor det er høy konflikt mellom foreldrene, anbefales såkalt «prosessmekling». Elementene i prosessmekling er både felles og separate meklingsamtaler, kurs og barnesamtale.

2.2 Bruk av sakkyndige i domstolen

Reglene i barneloven om bruken av sakkyndige suppleres av de alminnelige reglene i domstolloven og tvisteloven dersom ikke noe annet følger av barneloven, jf. barneloven § 59 tredje ledd. Dette innebærer at de alminnelige reglene i tvisteloven kapittel 25 om sakkyndigbevis også gjelder.

Det er foreldrene som er parter i en foreldretvistsak, men midtpunktet vil likevel alltid være barnet. Barnet er ikke part når domstolen behandler saken. Barns medvirkning er omtalt nedenfor.

I foreldretvistsakene er det ofte et høyt konfliktnivå mellom foreldrene, og i noen av sakene kan det være påstand om vold, overgrep, rus og psykiatri. En avgjørelse i en foreldretvistsak kan også være svært inngripende overfor de berørte parter, som når en forelder blir nektet samvær med barnet sitt eller blir fratatt foreldreansvaret. Slike saker krever ofte særskilt fagkunnskap som domstolen ikke har, slik som psykologisk- eller medisinskfaglig kunnskap.

Barneloven § 61 legger opp til en variert bruk hvor den sakkyndige også kan ha andre roller enn å være utreder i henhold til barneloven § 61 første ledd nr. 3. Domstolen kan oppnevne en sakkyndig til å være med i de saksforberedende møtene jf. barneloven § 61 første ledd nr. 1.

Domstolen kan enten selv mekle mellom partene, mekle med bistand av sakkyndige, eller den sakkyndige kan foreta mekling og generelt bistå foreldrene.

Dommeren kan også la seg bistå av en sakkyndig eller la en sakkyndig ha samtaler med barnet alene jf. barneloven § 61 første ledd nr. 4. Det følger også av bestemmelsen at domstolen kan gi partene mulighet til å prøve ut en foreløpig avtale for en nærmere bestemt tid, jf. barneloven § 61 første ledd nr. 7, og domstolen kan oppnevne en sakkyndig til å veilede partene i prøveperioden.

2.3 Sakkyndig utredning etter barneloven § 61 første ledd nr. 3

Saksbehandlings- og prosessreglene i barneloven og tvisteloven skal bidra til at foreldretvistsakene blir godt opplyst, slik at domstolen kan treffe forsvarlige avgjørelser til barnets beste.

Saker etter barneloven er ikke undergitt partenes frie rådighet jf. tvisteloven § 11-4. Det betyr at domstolen ikke er bundet av partenes påstander, grunnlag og beviser. Domstolen har ansvar for at resultatet er til barnets beste og kan, om nødvendig, kreve andre og flere bevis for at saken får et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag, jf. tvisteloven § 21-3 andre ledd. I foreldretvistsaker har domstolen derfor et særskilt ansvar for at saken er forsvarlig opplyst.

Domstolen kan oppnevne en sakkyndig, etter begjæring fra en part eller av eget tiltak, når det er «nødvendig for å få et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag», jf. tvisteloven § 25-2. En sakkyndig utredning vil ha som formål å bidra til sakens opplysning og være en del av domstolens beslutningsgrunnlag.

I barneloven § 61 første ledd nr. 3 fremgår det at domstolen bør oppnevne sakkyndig «der det trengs» til å uttale seg om ett eller flere av spørsmålene saken reiser.

Det er presisert i barneloven § 61 første ledd nr. 3 andre punktum at domstolen kan oppnevne sakkyndig i saker der det er satt frem påstander om vold, overgrep, rus eller psykisk lidelse og saken ikke er tilstrekkelig opplyst på annen måte.

Domstolen kan beslutte å oppnevne en sakkyndig på ethvert tidspunkt under saken, også etter at hovedforhandlingen har begynt, se tvisteloven § 25-2, jf. § 21-3 andre ledd.

Domstolen er ikke bundet av den sakkyndiges vurderinger. Hvilken vekt som skal tillegges en sakkyndigrapport, må domstolen avgjøre, jf. tvisteloven § 21-2.

Partene kan også på eget initiativ engasjere en sakkyndig og føre den sakkyndige som vitne, jf. tvisteloven § 25-6. Da gjelder ikke tvistelovens regler om når det kan oppnevnes sakkyndig, og domstolen har ingen innflytelse på hvem som velges.

3. Vurderingstemaene i foreldretvistsaker

3.1 Foreldreansvar

Felles foreldreansvar er lovens utgangspunkt. Foreldreansvar er den rett og plikt foreldre har til å bestemme for barnet i personlige forhold. Regler om foreldreansvar står i barneloven kapittel 5.

Hvis foreldrene har felles foreldreansvar, må begge være enige i *viktige* beslutninger om barnet, se barneloven § 30. Dette gjelder blant annet valg av skole, religion, navnespørsmål, samtykke til adopsjon, utstedelse av pass og spørsmål om helsehjelp.

Foreldrene skal utøve foreldreansvaret ut fra barnets behov og interesser. Foreldrene skal legge økende vekt på barnets mening i takt med barnets alder og modenhet.

Eksempler på hva den sakkyndige kan utrede

I saker om foreldreansvar, kan domstolen for eksempel be den sakkyndige vurdere om det er spesifikke grunner til at foreldrene ikke vil klare å ta beslutninger som faller innunder foreldreansvaret i fellesskap.

3.2 Fast bosted eller delt bosted

Foreldre som flytter fra hverandre, må bli enige om hvor barnet skal bo fast, se barneloven § 36. De står i utgangspunktet fritt til å avtale om barnet skal bos fast hos en av dem eller hos begge (delt bosted), men bostedsløsningen som velges, skal være til barnets beste, jf. barneloven § 48.

Den foreldereren barnet bor fast hos kan ta *større avgjørelser om barnets dagligliv*, for eksempel om og hvor barnet skal gå i barnehage, valg av fritidsaktiviteter og hvor i landet barnet skal bo, se barneloven § 37. At barnet bor fast hos begge (delt bosted) betyr dermed ikke at barnet nødvendigvis skal bo like mye hos begge, men at foreldrene har beslutningsmyndighet for slike spørsmål i fellesskap.

Er foreldrene uenige om hvor barnet skal bo fast, skal domstolen beslutte at det skal være fast bosted hos en av dem, se barneloven § 36 andre ledd første punktum. Domstolen kan bare i særlige tilfeller avgjøre at barnet skal ha delt bosted, se barneloven § 36 andre ledd andre punktum.

Eksempler på hva den sakkyndige kan utrede

Den sakkyndiges oppgave kan i slike saker være å vurdere foreldrenes evne til å dekke barnets omsorgsbehov, relasjonen barnet har til hver av sine foreldre, samt barnets tilknytning til mennesker og miljø rundt foreldrene. Foreldrenes samarbeidsevne, evne til å tilrettelegge for foreldrekontakt og barnets mening er også relevant. Foreldrenes motivasjon og mulighet til å følge opp barnet kan være annerledes etter samlivsbruddet. Den sakkyndiges vurdering bør derfor dreie seg om hvorvidt begge foreldrene her og nå er i stand til å gi barnet god nok omsorg og oppfølging. Det barnet har vært vant til, trenger ikke være det som er best for barnet fremover.

Den sakkyndige skal aldri vurdere hvor det er best for barnet å bo. Det er opp til domstolen å vurdere dette. Den sakkyndige kan imidlertid vurdere barnets behov sett opp mot tilknytning til barnehage, skole, venner, fritidsaktiviteter, kjæledyr osv. Den sakkyndige kan også vurdere hvordan eventuelle hyppige flyttinger mellom to hjem vil være for barnet, herunder en vurdering av barnets personlighet og alder, og foreldrenes evne til å skape gode overganger mellom hjemmene.

3.3. Samvær

Barnet har rett til samvær med begge foreldre, selv om foreldrene ikke bor sammen, se barneloven § 42. Den som har samvær, kan ta avgjørelser som gjelder omsorgen for barnet under samværet, se barneloven § 42 andre ledd.

Hvis barnet skal bo fast med bare én av foreldrene, må domstolen ta stilling til om barnet skal ha samvær med den andre forelderens og eventuelt hvor mye samvær det skal være. Ved avgjørelse om samvær skal det legges vekt på barnets alder, barnets mening, relasjonen mellom barn og forelderens, forelderens fungering under samvær og best mulig samlet foreldrekontakt. Reiseavstand mellom foreldre og barnets tilknytning til nærmiljø hos begge foreldrene kan ha betydning. Likeledes i hvilken grad samværene virker inn på barnets behov for stabilitet og hensynet til barnet ellers, som for eksempel barnets behov for å opprettholde kontakt med venner og å kunne følge opp fritidsaktiviteter mens det er hos samværsforelder.

Domstolen kan bestemme at samvær skal skje på bestemte vilkår, som at samvær skal skje under tilsyn av en person barnet har tillit til. Domstolen kan også bestemme andre typer vilkår, enn vilkår direkte knyttet til praktiske forhold ved gjennomføring av samværet, som vilkår for å styrke foreldrefunksjoner og foreldresamarbeid. Eksempler på dette kan være behandling for rusavhengighet eller psykisk helse, eller et kurs i sinnemestring.²

---

² Prop 85 L (2012-2013) s. 47

Domstolen kan også bestemme at samvær skal skje under tilsyn av offentlig oppnevnt tilsynsperson, se nedenfor om samvær med tilsyn.

Eksempler på hva den sakkyndige kan utrede

Domstolen kan i disse sakene eksempelvis be den sakkyndige om å undersøke samværsforelderens omsorgs- og samværskompetanse samt relevante aspekter knyttet til barnets ønsker og behov. Det er relevant å vurdere hvilke reaksjoner barnet har på samvær, hvor lenge de varer og hva de kan skyldes, hvordan eventuelle reaksjoner kan avhjelpes, samt hvordan overgangen fra bosteds- til samværsforelder skal foregå.

3.4 Særlig om samvær under tilsyn

I foreldretvistsaker kan domstolen gi pålegg om at en offentlig oppnevnt person skal føre tilsyn under samvær. Domstolen kan bare pålegge tilsyn under samvær i særlige tilfeller og der hensynet til barnets behov tilsier det, se barneloven § 43 a.

Samvær under tilsyn av offentlig oppnevnt tilsynsperson kan fastsettes i form av beskyttet tilsyn (inntil 16 timer i året) eller støttet tilsyn (inntil 32 timer i året).

Beskyttet tilsyn kan brukes der barnet trenger overvåking under samværet. Det kan f.eks. være tilfelle hvis samværsforelderens har hatt problemer med rus eller psykisk lidelse.

Støttet tilsyn skal støtte barnet, forelderens eller familien under samværet. Det kan være aktuelt hvis barnet og samværsforelderens skal etablere kontakt (barnet og forelderens er ukjent for hverandre) eller der det er høyt konfliktnivå mellom foreldrene.

Det er barneverntjenesten i den kommunen barnet har fast bosted som skal sørge for at det blir oppnevnt tilsynsperson i de tilfellene domstolen har pålagt beskyttet tilsyn, jf. forskrift om samvær med tilsyn etter barnelova § 5. Barne-, ungdoms- og familieetaten ved regionskontoret har ansvar for å oppnevne tilsynsperson ved støttet tilsyn, jf. forskriften § 6.

Departementet har også gitt en veileder for samvær med tilsyn etter barneloven § 43a (se Q 1220 B om samvær med tilsyn etter barneloven).

Eksempler på hva den sakkyndige kan utrede

Den sakkyndige kan eksempelvis foreta en grundig vurdering av hvordan samværet vil virke på barnet. Der barnet tidligere har hatt samvær, vil barnets opplevelse av samværet, for eksempel om samvær har vært ubekvemt, forvirrende eller skremmende, være av stor betydning.

Når det gjelder barn som har vært utsatt for eller vitne til vold, kan den sakkyndige eksempelvis vurdere skadevirkningene dette kan ha forårsaket og nøye vurdere om samvær med tilsyn vil være til det beste for barnet.

4 Rammer for sakkyndiges arbeid

4.1 Sakkyndiges kompetanse

Det stilles ingen formelle krav for å bli engasjert eller oppnevnt som sakkyndig. Det er likevel krav om at den sakkyndige skal ha «nødvendig kyndighet og erfaring», jf. tvisteloven § 25-3 andre ledd. Den sakkyndige har et selvstendig ansvar for å vurdere om egen kompetanse er tilstrekkelig til å utføre arbeidet.

På oppdrag fra Barne- og familiedepartementet administrerer Norsk Psykologforening et register over sakkyndige som har gjennomført et toårig utdanningsprogram for barnefaglig sakkyndighetsarbeid. Det er krav til kompetanse som grunnlag for opptak til programmet. Programmet er i all hovedsak for psykologer og leger som har interesse for arbeid som sakkyndige i saker etter barnevernloven og barneloven. Sakkyndige som blir brukt i barnesaker er i all hovedsak psykologer med klinisk erfaring fra arbeid med barn eller leger med spesialitet i barnepsykiatri. Det er også krav til vedlikeholdsaktivitet for å stå oppført i registeret.

4.2 Valg av sakkyndige

Barneloven har ikke spesialregler når det gjelder hvem eller hvor mange sakkyndige som kan oppnevnes. Etter tvisteloven skal det som hovedregel bare oppnevnes én sakkyndig. Hvis sakens betydning eller andre forhold ved saken tilsier det, har domstolen en skjønnsmessig adgang til å oppnevne mer enn én sakkyndig, så lenge det ikke fører til uforholdsmessige kostnader eller forsinkelser, jf. tvisteloven § 25-3.

Partene har rett til å uttale seg om valget av sakkyndig. Det følger av de generelle regler om kontradiksjon, se tvisteloven § 11-1 tredje ledd, og forutsetningsvis av 25-3 andre ledd tredje punktum.

4.3 Den sakkyndiges rolle

4.3.1 Uavhengig og nøytral

Den sakkyndige skal i tråd med mandatet gi faglige vurderinger om faktiske forhold som er viktige for at domstolen skal få et godt beslutningsgrunnlag. Det er domstolens rolle å vurdere opplysningene i saken og treffe en avgjørelse.

Sakkyndige vil ofte ha erfaring fra klinisk arbeid med barn og familier, der formålet er å yte helsehjelp til foreldre og barn. Formålet med det sakkyndige arbeidet der domstolen er oppdragsgiver, er å gi en faglig, objektiv vurdering av de aktuelle faktiske spørsmål mandatet reiser.

Det er viktig at den sakkyndige er bevisst forskjellen mellom rollen som sakkyndig og rollen som behandler, og ikke går inn i en behandlerrolle.

Den sakkyndige skal besvare oppdraget i tråd med mandatet, og i den forbindelse gjøre en objektiv, nøytral og uavhengig vurdering. Den sakkyndige må være bevisst på mulige rollekonflikter samt eventuelle bindinger til foreldre eller andre aktører i saken. Den sakkyndige skal ha en uavhengig rolle og partene må kunne ha tillit til at vedkommende gjør en objektiv vurdering. Det er viktig at den sakkyndige er seg dette bevisst, jobber grundig og redelig, forholder seg til fagets prinsipper og holder seg faglig oppdatert.

Å være nøytral innebærer også å ha et bevisst forhold til egne holdninger og verdier, og ikke la disse prege den enkelte sak.

4.4 Habilitet

Det skal ikke oppnevnes en sakkyndig i en sak som ville ha vært inhabil som dommer i saken, jf. tvisteloven § 25-3 tredje ledd.

Habilitetsreglene i domstolloven § 106 (unntatt § 106 nr. 8), § 107 og § 108 gjelder også for sakkyndige. Eksempelvis vil den sakkyndig være inhabil hvis den sakkyndige har handlet på vegne av en part i en annen sammenheng tilknyttet saken, se domstolloven § 106 nr. 6.

Mens domstolloven § 106 lister opp en rekke former for tilknytning til saken eller sakens parter som automatisk fører til inhabilitet, følger det av domstolloven § 108 et generelt prinsipp om inhabilitet *«når andre særegne omstendigheter foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet.»* Det innebærer blant annet at den sakkyndiges habilitet skal vurderes etter denne bestemmelsen dersom den sakkyndige har handlet på vegne av en part i en annen sammenheng som *ikke* er tilknyttet saken. Tilsvarende kan retten vurdere om ny sakkyndig skal oppnevnes hvis den sakkyndige har gitt uttrykk for direkte støtte til en av partene under det saksforberedende møte. Når retten gjør en disse vurderingene, skal det legges vekt på om en part i saken hevder at den sakkyndige er inhabil, se domstolsloven § 108.

I motsetning til dommere, kan sakkyndige oppnevnes selv om vedkommende har vært sakkyndig i lavere instans. Dette følger av tvisteloven § 25-3 tredje ledd andre punktum. Det kan være aktuelt å oppnevne samme sakkyndig i ankeinstansen. Dette kan være hensiktsmessig ettersom den sakkyndige ikke er helt fremmed for foreldrene og barnet, og kjenner saken. Dette gjelder likevel ikke dersom den tidligere involveringen i saken gjør at den sakkyndige må regnes som inhabil, jf. tvisteloven § 25-3 tredje ledd. Dette må vurderes konkret av domstolen.

4.5 Taushetsplikt

Sakkyndige som gjør tjeneste for domstolen har taushetsplikt etter barneloven § 50 andre ledd. De fleste som arbeider som sakkyndige vil også ha lovpålagt taushetsplikt etter helsepersonelloven § 21.

Den sakkyndige har likevel rett til å gi opplysninger til domstolen, uten hinder av taushetsplikten, om det som kommer frem om personlige forhold under utførelsen av oppdraget, etter § 50 andre ledd andre punktum. Partene må gjøres kjent med dette.

Den sakkyndige kan forklare seg for domstolen og gi opplysninger om forhold han/hun får kjennskap til under utførelsen av oppdraget som sakkyndig, uavhengig av eventuell profesjonsbestemt taushetsplikt, se helsepersonelloven § 27 første ledd.

Den sakkyndige skal ikke gi opplysninger som er fremkommet under en eventuell tidligere klientrelasjon (profesjonsbestemt taushetsplikt), jf. tvisteloven § 22-5.

4.6.1 Adgang til å innhente informasjon og krav om samtykke

Det er mandatet som bestemmer hvilke informanter den sakkyndige kan ta kontakt med i sin utredning. Skal den sakkyndige stå fritt til å kontakte relevante komparenter, må det fremgå av mandatet. Spørsmål om taushetsplikt kan avklares med domstolen.³

Når utredninger etter § 61 første ledd nr. 3 følger etter ett eller flere saksforberedende møter, jf. § 61 første ledd nr. 1 der partene har vært til stede, vil spørsmålet om hvilke komparenter som kan kontaktes vanligvis bli avklart under møtet. Hvem den sakkyndige kan kontakte vil da framgå av mandatet, og partenes samtykke vil normalt fremgå av rettsboken.

Går saken rett til hovedforhandling blir mandatet og hvem den sakkyndige kan/bør innhente opplysninger fra, vanligvis avklart i planmøte mellom dommer og partenes advokater. Samtykket fra partene kan fremgå eksplisitt av rettsboken fra planmøtet. I motsatt fall må dette innsendes i etterkant, normalt via advokaten.

Offentlige komparenter har taushetsplikt om personlige forhold, blant annet etter forvaltningsloven og/eller helsepersonelloven. De må derfor ha hjemmel i lovgivningen eller samtykke fra de eller den det gjelder, for å gi informasjon til den sakkyndige.

Dersom den som har krav på taushet samtykker i at opplysningene gjøres kjent for andre, oppheves taushetsplikten så langt som samtykket gjelder, jf. forvaltningsloven § 13 a nr. 1.

---

³ Nasjonal veileder for behandling av foreldretvister (2019), se vedlegg 9

Der samtykke skal innhentes, må dette foretas under omstendigheter som sikrer at det skjer frivillig og slik at personen har oversikt over konsekvensene. Personen må opplyses om hva samtykket innebærer, herunder; hvilke opplysninger det gjelder, hvem som skal få opplysningene og hva opplysningene skal brukes til. Samtykket bør være skriftlig der det er praktisk mulig. Et samtykke kan når som helst, helt eller delvis, trekkes tilbake.

Hovedregelen er at det er den opplysningene gjelder som kan samtykke til at opplysningen gis ut. Dersom opplysningene gjelder flere personer, for eksempel i en familie, må alle personene samtykke.

Når opplysningene gjelder et barn kreves som hovedregel samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret. Det er ikke regulert i lovgivningen når det også skal innhentes samtykke fra barnet. Tidligere sakkyndige har taushetsplikt overfor nåværende sakkyndige. Barneloven § 50 andre ledd opphever taushetsplikten for den sakkyndige overfor oppdragsgiver (domstolen). Bestemmelsen gjelder imidlertid kun for det enkelte oppdraget, altså kun for det siste sakkyndigoppdraget. Skal det innhentes opplysninger fra en tidligere sakkyndig, må foreldrene derfor samtykke til dette. Kravet om samtykke i disse tilfellene, tilsvarer krav om samtykke ved innhenting av informasjon fra andre komparenter.⁴

4.6.2 Meldeplikt til barneverntjenesten

Helsepersonells opplysningsplikt til barneverntjenesten fremgår av helsepersonelloven § 33 andre ledd. Opplysningsplikten er personlig og er pålagt den enkelte som utfører arbeid eller tjeneste for det offentlige. Når opplysningsplikten inntreffer, viker taushetsplikten.

Opplysningsplikt går foran hensynet til personvern og tillitsforholdet til familien, og plikten gjelder uavhengig av om informasjonen er mottatt i fortrolige samtaler.

4.6.3 Avvergingsplikten

Adgangen til å gi taushetsbelagte opplysninger til andre offentlig instanser, som politiet, krever hjemmel i lov.

Alle har en plikt etter straffeloven § 196 til å anmelde eller på annen måte avverge alvorlige straffbare handlinger. Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikten, og innebærer at alle har en plikt til å gripe inn for å avverge alvorlige straffbare handlinger. Å melde bekymring til barneverntjenesten kan, sammen med å kontakte politiet, være en måte å avverge at barn utsettes for alvorlige straffbare handlinger. Unnlatelse av å gripe inn er straffbart med inntil ett års fengsel.

---

⁴ Se Ot.prp. nr. 29 (2002-2003) side 83.

Straffbare handlinger som omfattes er blant annet voldtekt, seksuell omgang med barn og alvorlig eller gjentatt mishandling i nære relasjoner.

Avvergingsplikten utløses når det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at den straffbare handlingen vil skje. Er den straffbare handlingen allerede gjennomført, har man bare plikt til å anmelde forholdet til politiet hvis anmeldelsen kan forebygge nye alvorlige forbrytelser.

4.6.4 Opplysningsplikt til den kommunale helse- og omsorgstjenesten

Etter helsepersonelloven § 32 skal man uten hinder av taushetsplikt, av eget tiltak gi opplysninger til den kommunale helse- og omsorgstjenesten, når det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade.

5 Den sakkyndiges mandat

5.1 Mandatets utforming

Rammen for det sakkyndige arbeidet er mandatet fastsatt av domstolen.

Når domstolen oppnevner sakkyndig, fastsetter domstolen hva den sakkyndige skal utrede, og gir nødvendige instruksjoner.⁵ Domstolen kan pålegge partene å utarbeide et forslag til mandat. Dette følger av tvisteloven § 25-4. Før mandatet blir fastsatt, må partene også gis anledning til å uttale seg, se tvisteloven § 9-6 første ledd.

Også mandatet fra private oppdragsgivere bør være skriftlig.

Mandatet legger rammen for hva den sakkyndige skal utrede og premissene for den sakkyndiges arbeidsprosess og vurderinger. Mandatet gir også rammer for hvem den sakkyndige kan kontakte i forbindelse med oppdraget, se punkt 4.6.1.

Den sakkyndige skal ikke ta stilling til juridiske vurderingstemaer i saken, for eksempel om hvilken bostedsløsning som er best for barnet, jf. barneloven § 36 andre ledd. Dette gjelder selv om ordlyden i mandatet synes å forutsette at den sakkyndige skal gjøre dette. Derimot kan den sakkyndige gi en vurdering av hvilke konsekvenser ulike alternativer vil ha for barnet.

5.2 Den sakkyndiges vurdering av mandatet

Det er som nevnt over viktig at den sakkyndige gir rask tilbakemelding til oppdragsgiver hvis han/hun vurderer, på bakgrunn av faglig og metodisk kunnskap, at mandatet ikke er tilfredsstillende. En sakkyndig kan blant annet vurdere dette:

- Er mandatet metodisk gjennomførbart slik at det kan løses på en faglig god måte?

---

⁵ Sett inn henvisning til lovbestemmelse om krav til mandat.

- Har den sakkyndige kompetanse til å besvare mandatet?
- Bør det innhentes tilleggskompetanse?
- Bør eksterne foreta helseundersøkelser?
- Er tidsrammen realistisk?

Den sakkyndige bør også påpeke overfor domstolen, fortrinnsvis før oppnevningen, dersom den sakkyndige bes om å vurdere eller ta stilling til rettslige vilkår, vurderingstemaer eller beviskravet.

Den sakkyndige har ansvar for å gi beskjed til oppdragsgiver om eventuelle utfordringer knyttet til ovennevnte spørsmål. I noen tilfeller kan det være aktuelt å be om at mandatet utvides eller å drøfte mulige endringer. Dette gjelder også hvis den sakkyndige ser relevante problemstillinger som kan gi grunnlag for tilleggsmandat.

Hvis den sakkyndige ikke besvarer alle mandatpunktene, bør dette drøftes med oppdragsgiver underveis og begrunnes i rapporten.

6 Utredningen

6.1 Utredningens innretning og omfang

Det er mandatet for oppdraget som setter rammene for hva og hvem som skal utredes og hvordan dette skal foregå.

Utredningens omfang avhenger av mandatet. Den sakkyndige skal kun utrede forhold som er omhandlet i mandatet, men skal gjøre oppdragsgiver oppmerksom på et eventuelt behov for ytterligere utredning.

I barneloven er det ikke fastsatt krav til sakkyndigrapporter. For sakkyndige som er omfattet av helsepersonelloven følger det av lovens § 15 første ledd at attester, erklæringer etc. bare skal inneholde opplysninger som er nødvendig for formålet. Sakkyndige rapporter omfattes av denne bestemmelsen. Nærmere om kravene til slike attester o.l. er gitt i forskrift 18. desember 2008 nr. 1486 om krav til helsepersonells attester, erklæringer o.l.⁶

Utredningen skal gjennomføres med minst mulig ulemper for familien. Det innebærer blant annet at utredningen ikke skal gjøres mer omfattende enn oppdraget tilsier, samtidig som den sakkyndige må sørge for at utredningen er tilstrekkelig grundig. Den sakkyndige må også sørge for å likebehandle foreldrene så langt råd er.

---

⁶ [Forskrift om krav til helsepersonells attester, erklæringer o.l. - Lovdata](#)

6.2 Barnets rett til medvirkning

Barnets rett til medvirkning er et sentralt hensyn i norsk rett. Det følger blant annet av Grunnloven § 104, barnekonvensjonen artikkel 12 nr. 1 og barneloven § 31.

Barnets medvirkning skal få frem barnets perspektiv og på den måten bidra til å opplyse sakens faktum og avgjørelsesgrunnlag. Barnets skal lyttes til, og barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. Barnet har heller ikke noen plikt til å uttale seg eller medvirke, bare en rett.

En viktig del av retten til medvirkning er retten til å få tilstrekkelig og tilpasset informasjon ut fra alder og modenhet. Videre må det tilrettelegges for at barnet kan få uttrykke seg fritt, enten verbalt eller ved ikke-verbal kommunikasjon. For eksempel kan barnet ha behov for tolk eller tilgang på fysiske hjelpemidler.

Retten til medvirkning og innflytelse gjelder i hele beslutningsprosessen og for alle forhold som vedrører barnet, ikke bare når det tas rettslige eller administrative avgjørelser.

Domstoladministrasjonen har utarbeidet veiledere med informasjon om barns medvirkning i forbindelse med saker for domstolen.⁷

Både foreldrene og barnet kan når mandatet tillater det, involveres når det gjelder den praktiske gjennomføringen av møtene og utredningen. Det er likevel den sakkyndige som er ansvarlig for at saken utredes slik at mandatet kan besvares best mulig. Foreldrene og barnets ønsker om ulike former for tilrettelegging, kan derfor ikke alltid følges.

6.3 Informasjon til foreldrene og barnet

Den sakkyndige skal i alle saker tilstrebe at barn og foreldre er godt informert om rammene for utredningen og fremgangsmåten.

Hele utredningsprosessen bør skisseres for personene som skal utredes så langt det er mulig og så tidlig som mulig.

Den som blir utredet bør orienteres om hvem den sakkyndige finner det nødvendig å henvende seg til for å få informasjon fra (komparenter), selv om dette også står i mandatet. Informasjonen anses gitt til foreldre, hvis mandatet og informasjonsskrivet, se vedlegg 3, er gjennomgått på en forsvarlig måte.

Barnet må få informasjon som det forstår. Den sakkyndige kan veilede foreldrene i hvilken informasjon de skal gi barnet om den sakkyndiges arbeid, i tillegg til å informere barnet selv. Eksempler er gitt i vedlegg 3 og 4.

---

⁷ [praktiske-anbefalinger-foreldretvister.pdf \(domstol.no\)](https://www.domstol.no/praktiske-anbefalinger-foreldretvister.pdf)

6.4 Metoder i utredningsarbeidet

6.4.1 Samtaler med foreldrene

Det anbefales at foreldre får god tid til å dele opplysninger og formidle erfaringer. I tillegg til at samtalen gir konkret informasjon, vil den sakkyndige gjøre observasjoner i løpet av samtalen som kan være relevante for vurdering av kognitive, emosjonelle og relasjonelle forhold hos den som utredes.

Mandatet vil kunne sette rammer for antall samtaler og møter. Behovet for flere samtaler og møter vil kunne variere fra sak til sak, og behov for mer utredning kan også oppstå under saken. Hvis den sakkyndige vurderer at det er behov for flere samtaler med den ene forelder enn den andre, kan det være gunstig å begrunne dette overfor foreldrene og i rapporten. Ved behov må dette tas opp med oppdragsgiver.

Hvis den sakkyndige har vært oppnevnt i forbindelse med saksforberedende møte og senere oppnevnes til å utrede saken, må den sakkyndige redegjøre for endring i rolle og oppgave overfor foreldrene. Den sakkyndige må også redegjøre for hvilke opplysninger som er innhentet i hvilken fase.

6.4.2 Utredningssamtaler med barn

Normalt vil mandatet forutsette samtaler og møter med barnet. Direkte kontakt og samtale med barnet er i så fall et viktig ledd av utredningen. Det anbefales der dette er aktuelt, at det settes av god tid til dette. Det er viktig at samtalen legges opp slik at den sakkyndige søker å få innsikt i barnets egen mening. Samtale med barnet kan bidra til forståelse av hvordan barnet har det, barnets behov og barnets utvikling. Samtalen vil også kunne gi informasjon om barnets relasjon til foreldrene og ulike forhold i hjemmet. Det er derfor ofte helt avgjørende å snakke med barnet, og oftest vil det være den sakkyndige som gjør dette.

Den sakkyndige skal informere barnet om formålet med samtaler og om barnets rett til å ikke snakke med sakkyndige dersom barnet ikke ønsker det. Barnet må opplyses om at den informasjonen barnet gir til den sakkyndige, vil bli videreformidlet til foreldrene og domstolen. Hvis barnet på eget initiativ formidler sine meninger i saken, skal dette nedtegnes i den sakkyndiges rapport.

Tilrettelegging og metodikk i samtaler med barn

Den sakkyndige skal tilrettelegge for samtale med barnet på måter som ivaretar barnet best mulig. Barnet kan ha behov for en trygghetsperson til stede under samtalen.

Det forutsettes at den sakkyndige har kompetanse i samtalemetodikk med barn, slik at ledende spørsmål unngås så langt det er mulig og hensiktsmessig. Åpne spørsmål som «Fortell om ...» er å foretrekke. Dersom den sakkyndige opplever at det er vanskelig å få barnet til å snakke fritt,

bør den sakkyndige oppmuntre barnet til å utdype svaret uten å bekrefte eller avkrefte det barnet formidler.

Det er utarbeidet en veileder for dommere og en veileder for meklere som beskriver hvordan en kan legge til rette for gode samtaler med barn om barnelovsspørsmål (se referanseliste). Disse veilederne kan det være nyttig for sakkyndige å gjøre seg kjent med.

Det er viktig å lytte til barnets mening og ønsker. Samtidig bør den sakkyndige være oppmerksom på at barnet kan være presset, påvirket, ambivalent eller usikker, og kan stå i en lojalitetskonflikt mellom foreldrene. Noen barn vil kunne ha en tendens til å mene én ting når de er hos den ene forelder, og en annen ting når de er hos den andre. Det vil da kunne være hensiktsmessig at den sakkyndige snakker med barnet hos begge foreldre, eller sørge for at barnet følges til samtalen en gang av hver av foreldrene. Alternativt kan den sakkyndige snakke med barnet på en nøytral arena som skolen. Det bør i så fall avtales med barnet, foreldrene og skolen. Barnet kan i enkelte tilfeller kunne tilpasse sin kommunikasjon etter det som er forventet, selv om ikke barnet er utsatt for et konkret press fra noen. Det kan være vanskelig å utrede om en forelder bevisst eller ubevisst påvirker barnet, da dette kan skje subtilt.⁸

Hvis det fremstår vanskelig for barnet å uttale seg, skal ikke barnet presses. Dersom den sakkyndige velger å ikke samtale med barnet, bør dette redegjøres for i den sakkyndige rapporten.

6.4.3 Observasjoner

I de aller fleste tilfeller vil observasjon av foreldre og barn inngå i utredningen av temaer som barnets utviklingsstatus og omsorgsbehov, foreldrenes omsorgsutøvelse, samt samspillet og relasjonen mellom foreldre og barn.

Det er som regel nødvendig med mer enn én observasjon for å gjøre valide vurderinger. Observasjoner av lengre varighet kan gi informasjon om forelderens kapasitet og i hvilken grad foreldrene oppfatter barnets behov for grunnleggende omsorg, regulering og utviklingsstøtte.

Observasjonene foretas oftest i hjemmet, eventuelt i egnede samværslokaler. Valg av aktivitet og samhandling bør være styrt ut fra alder og utredningstema, f.eks. en stelle- og matingssituasjon for spedbarn og lekesituasjoner for litt eldre barn. Det kan være aktuelt å observere henting eller levering i barnehage, morgen- eller leggesituasjoner og måltider. Observasjon av overgangssituasjoner gir ofte et godt bilde av relasjon og fungering, likeledes flere observasjoner

---

⁸ Denne tematikken beskrives nærmere i en veileder om barn som ikke vil på samvær til en av sine foreldre, utarbeidet av Spisskompetanseteamet for barn og unge i familievernet. Se referanselisten.

i ulik kontekst. Observasjoner av barnet med andre enn foreldrene kan i noen tilfeller gi verdifullt sammenlikningsgrunnlag.

En observasjon kan være mer eller mindre strukturert etter hva den sakkyndige vurderer som formålstjenlig. Veilederen anbefaler ikke en spesifikk metodikk. Den sakkyndige som anvender et instrument eller verktøy, må selv sørge for at bruken av dette er innen rammen for «god klinisk praksis» og innenfor de rettighetsrammene som finnes. Det vises til databaser for vurdering av måleegenskaper ved norske versjoner av tester og kartleggingsverktøy (eks. Psyktestbarn.no).

Det er viktig at den sakkyndige viser forståelse for at familien befinner seg i en ekstraordinær situasjon under observasjonene, og at dette kan påvirke dem. Den sakkyndige må være bevisst både egen påvirkning på observasjonssituasjonen og på det spesielle ved å bli utredet. Den sakkyndige bør spørre den voksne i etterkant om observasjonen er representativ for slik familien vanligvis har det, eventuelt hva som pleier å være annerledes.

I noen tilfeller anbefales ikke observasjoner. Det kan være av sikkerhetsmessige grunner, skyldes rus eller sykdom, fare for reaksjoner hos traumatiserte barn eller begrunnes i barnets redsel eller kraftige reaksjoner. Dersom man velger å ikke observere barn og foreldre sammen, bør dette begrunnes i rapporten. De usikkerhetsmomenter som følger av manglende observasjon, bør tydeliggjøres.

6.4.4 Bruk av standardiserte utredningsverktøy

Testing kan være hensiktsmessig som en del av utredningen. Ofte vil det allerede foreligge testresultater om barnet fra Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), fastlege eller psykisk helsevern. Om den voksne kan det foreligge tilsvarende hos fastlege, NAV, habiliteringstjenesten eller spesialisthelsetjenesten.

Tester og kartleggingsverktøy bør kun anvendes der den sakkyndige finner dette nødvendig for å besvare mandatet. Den som utredes skal eventuelt gis opplysninger om metodikken i forkant av testingen. Oppdaterte versjoner av aktuelle tester med siste normering skal benyttes. Den sakkyndige skal følge de fastsatte retningslinjene for administrasjon, gjennomføring og tolkning. Dersom den sakkyndige er i tvil om egen kompetanse til å benytte og tolke testen eller utredningsinstrumentet, anbefales det å drøfte med oppdragsgiver om denne delen av arbeidet kan utføres av en kvalifisert kollega.

6.4.5 Bruk av tolk

Der det er behov for tolk, dekkes dette av oppdragsgiver. Det anbefales bruk av offentlig godkjent tolk for å ivareta familiens rettssikkerhet. Venner, ektefeller, slektninger, naboer eller kollegaer bør ikke brukes som tolk. I forvaltningsloven § 11 e er det et generelt forbud mot at

barn brukes som tolk, med mindre dette er nødvendig for å unngå tap av liv eller alvorlig helseskade.

7 Faglige temaer

7.1 Psykisk helse og nevrokognitiv fungering

Det kan fremgå av mandatet at den sakkyndige skal vurdere foreldres og/eller barns helse, personlighet, evnenivå eller nevrokognitiv fungering. Det vesentlige er å beskrive og vurdere i hvilken grad og på hvilken måte helseutfordringer, reaksjonsmønstre, personlighetstrekk, nevrokognitive utfordringer etc. får konsekvenser for forelderens omsorgsutøvelse eller barnets omsorgsbehov. For den sakkyndige blir det like viktig å beskrive vedkommendes ressurser som utfordringer.

Vurderingene kan baseres på observasjon, samtale, dokumenter og komparentinformasjon. Det er viktig å være seg bevisst at observerte symptomer og fungering kan være resultat av midlertidig tilpasning i utredningsperioden. Konflikthet, utrygghet og kriser i familien kan medføre stress, sinne, engstelse, nedtrykthet og forenklet, unyansert tenkning. En forelder som føler seg truet og mistenkeliggjort i rettsprosessen, og som frykter å få mindre tid med barnet sitt, vil ofte være preget av dette under utredningen.

Den sakkyndige utreder ikke foreldrenes eller barnets psykiske helse ved å stille diagnoser. Dersom det i utredningen fremkommer symptomer og fungering som kan tyde på en psykisk lidelse, kan den sakkyndige vurdere å anbefale utredning i spesialisthelsetjenesten.

Tidligere satte diagnoser kan imidlertid vises til. Disse kan fortsatt være gyldige og aktuelle, men må ikke nødvendigvis være det, ettersom diagnoser er «ferskvare». Dersom sakkyndige viser til tidligere satte diagnoser, anbefales det at utredningen som ligger til grunn for diagnosen, vurderes kvalitetsmessig i den grad det er mulig. Det anbefales videre at den sakkyndige kommenterer og sammenholder diagnosen med øvrige aktualiserte opplysninger i saken.

Hvis den sakkyndige finner behov for utredning av evnenivå eller nevrokognitive vansker, kan dette gjøres av den sakkyndige eller av en ekstern utreder. Gjør den sakkyndige utredningen selv, bør den sakkyndige først vurdere om den som testes har tilstrekkelig tillit til den sakkyndige, og hvorvidt det å utredes i en foreldretvistsak fører til såpass stress at resultatet blir påvirket negativt.

Når psykiatriske diagnoser og deres potensielle innvirkning på barnets omsorgssituasjon drøftes i sakkyndige utredninger, kreves høy aktsomhet av den sakkyndige. Det er viktig å ikke omtale dette i større utstrekning enn det som er nødvendig for å få klargjort barnets situasjon.

7.2 Tilknytning og relasjon mellom barn og foreldre

I en sakkyndig utredning etter barneloven inngår ofte vurdering av relasjonen mellom barn og foreldre. Ikke sjelden benyttes begrepet «tilknytning».

Evnen til å utvikle tilknytning slik man omtaler det i den psykologiske faglitteraturen, er medfødt og biologisk forankret. Alle barn utvikler tilknytning til de som har den daglige omsorgen for dem. Kvaliteten på tilknytningen vil variere avhengig av hvordan omsorgen utøves, og kan i mange tilfeller endres som følge av at forelderen endrer sin måte å møte barnet på. Små barns tilknytning er personspezifikk. Det betyr at barnet kan ha ulik kvalitet på tilknytningen til mor, far eller andre.

Spedbarn og småbarns tilknytningsmønstre vurderes ved hjelp av spesifikk metodikk som for eksempel Fremmedromsituasjonen. Ved observasjon i hjemmet kan den sakkyndige vurdere samspill og relasjonskvaliteter, men ikke tilknytningskvalitet – da en vanligvis ikke observerer barnet og foreldrene i stress- eller farefylte situasjoner. Den sakkyndige kan imidlertid beskrive og vurdere graden av sensitivitet og utviklingsstøtte foreldrene gir i kombinasjon med barnets atferd og emosjonsuttrykk i samspillet.

Ved omsorgsvurderinger anbefales det at sakkyndige beskriver relasjonen mellom foreldrene og barnet, og gjøre en vurdering av kvaliteten på denne, fremfor å klassifisere tilknytningsmønstre. Ved bekymring for barnets tilknytning, spesielt ved opplysninger som kan peke i retning av tilknytningsforstyrrelse⁹, kan barnet anbefales henvist til spesialisthelsetjenesten for nærmere utredning.

7.3 Barn og familier med minoritetsbakgrunn

Domstolen kan ha behov for at saken tilføres minoritetskunnskap, inkludert kompetanse om samiske og nasjonale minoriteters barn. Dette kan være særskilt omtalt i mandatet.

Kunnskap på dette feltet kan den sakkyndige skaffe seg gjennom relevante kilder og ikke minst samtaler med de det gjelder. Religionsutøvelse eller annen praksis som virker særskilt inn på barnet, utredes når det er behov for det, på linje med andre spesifikke omstendigheter som kan ha betydning for barnets situasjon nå og fremover. Den sakkyndige bør vurdere og gjøre rede for eventuelt behov for innhenting av tilleggskompetanse og ta dette opp med oppdragsgiver ved behov.

---

⁹ Med «tilknytningsforstyrrelse» menes her (angående mulig henvisning) diagnosene Reaktiv tilknytningsforstyrrelse og Udiskriminerende tilknytningsforstyrrelse, og ikke mistanke om utrygt eller desorganisert tilknytningsmønster.

Utviklingsstøttende samspill kan ha ulikt uttrykk. Barnets behov kan bli møtt tilfredsstillende, selv om omsorgen utøves på en annen måte enn det som er mest alminnelig.

7.4 Utsatte og sårbare barn og familier

Noen ganger vil det være kjent at barnet eller familien av ulike grunner er utsatte og sårbare, slik at mandatet tar høyde for dette. Andre ganger kan indikasjoner på dette oppstå underveis i den sakkyndiges prosess med utredning. Den sakkyndige må i slike tilfeller løpende vurdere behovet for kontakt med oppdragsgiver.

Alvorlige forhold kan være vanskelige å avdekke. Vold, seksuelle overgrep, rusproblemer og manglende ivaretagelse av barnets grunnleggende behov kan tildekkes og underkommuniseres. Forskning viser at det i snitt tar 17 år før barn som er utsatt for seksuelle overgrep forteller om overgrepene (LISA-undersøkelsen 2011). Mens noen barn som er utsatt for alvorlige forhold utagerer, viser andre barn få eller ingen tegn. Det anbefales at den sakkyndige er tålmodig og bruker tid på å snakke med barna.

I foreldretvister er det ikke helt uvanlig at en eller begge foreldre hevder at den andre forelderen utøver vold eller andre former for omsorgssvikt. Den sakkyndige bør drøfte flere mulige hypoteser i møte med slike påstander, og være særlig oppmerksom på å unngå bekreftelsesfeller.

Ved foreldrekonflikter er det også relevant å vurdere om barnet har blitt involvert på en slik måte at det potensielt kan forstyrre barnets utvikling. Det kan f.eks. handle om alvorlige rolleforstyrrelser i foreldre-barn-dyaden der barnet er blitt en fortrolig eller har inntatt en omsorgsrolle overfor forelderen.

Se omtale av meldeplikt og avvergerplikt ovenfor.

8 Den sakkyndige rapporten

8.1 Innhold

8.1.1 Generelt om innhold og utforming

Etter tvisteloven § 25-5 skal den sakkyndige gi en skriftlig erklæring hvis ikke domstolen har bestemt noe annet. Verken barneloven eller tvisteloven stiller krav til sakkyndigrapporter annet enn at rapporten skal inneholde den sakkyndiges vurdering av faktiske forhold i saken, jf. tvisteloven § 25-1.

Forskrift om krav til helsepersonells utstedelse av attester, erklæringer o.l. § 4 inneholder en liste over de innholdsmessige kravene til attester, erklæringer o.l. Forskriften gjelder også for sakkyndige erklæringer. Sakkyndige som er helsepersonell må derfor utarbeide rapportene sine

i samsvar med denne forskriften. Forskriften gir en oversikt over opplysninger som rapporten blant annet skal inneholde, dersom opplysningene er relevante og nødvendige for formålet.

Rapporten skal utformes som et selvstendig dokument som skal kunne leses og forstås av personer som ikke har annen kjennskap til saken. Det skal tydelig fremkomme hvilken informasjon som er hentet fra eget arbeid, hva som er hentet fra dokumentene i saken og hvilke kilder datagrunnlaget kommer fra. Psykologiske fagbegrep bør fortrinnsvis unngås, men om det anses helt nødvendig med fagterminologi, skal de forklares.

Rapportens lengde vil variere, avhengig av sakens kompleksitet, antall barn som utredes, antall komparanter det er behov for å kontakte etc. Oppdragsgiver kan gi tydeligere føringer om dette, herunder rapportens lengde.

Rapporten bør være poengtert, pedagogisk oppbygd og leservennlig. Rapporten skrives kort og poengtert og gjengi vesentlige opplysninger, men uten at det går på bekostning av klarhet og begrunnelse. Opplysninger gis fortrinnsvis i en oppsummert form. Enkelte sekvenser fra samtaler eller observasjoner kan også gjengis detaljert, dersom dette er viktig for å illustrere et poeng. Der foreldre lett kan føle seg misforstått, ikke hørt etc., kan det være viktig å gjengi større deler av samtalene og observasjonene.

Det bør tilstrebes en beskrivende stil for å fremme objektivitet i fremstillingen.

Dersom det er to sakkyndige i saken, kan de som hovedregel gi en felles erklæring, jf. tvisteloven § 25-5 første ledd.

I punktet nedenfor foreslås en måte å strukturere rapportens innhold på, når mandatet gir rom for dette. I utredninger med begrenset mandat vil rapporten kunne være mindre omfattende. Det anbefales at rapporten har innholdsfortegnelse.

8.1.2 Anbefalinger om strukturering mv.

Forside

- Barnets navn og fødselsdato samt foreldres navn og fødselsdato
- Oppdragsgiver og eventuelt saksnummer
- Dato for når oppdraget ble gitt
- Dato for avgitt rapport
- Den sakkyndiges navn og adresse

Rapporten er unntatt offentlighet, jf. offentlighetsloven § 13 første ledd, jf. barneloven § 50 andre ledd. Det kan vises til hjemmel i dokumentet.

Mandat og fremgangsmåte

- Gjengivelse av mandatet, eventuelt med den sakkyndiges tolkning av dette

- Oversikt over tidsbruk: Når, hvor og hvem som er intervjuet, testet og/eller observert
- Redegjørelse for hvordan de involverte er informert. Dersom vedlagte informasjonsskriv er delt ut, er det er tilstrekkelig å oppgi dette som informasjon til foreldrene. I tillegg skal det oppgis hvordan barn i relevant alder er informert
- Oversikt over tilsendte og innhentede dokumenter
- Eventuelle forhold i utredningen som kan gi svakheter ved rapporten
- Eventuelle etiske vurderinger som er foretatt
- På hvilken måte barnet og foreldrene har medvirket
- Den sakkyndiges kompetanse og habilitet
- Begrunnelse og redegjørelse for valg av metode og eventuelle verktøy

Den sakkyndige bør opplyse om eventuell sertifisering og kompetanse i bruk av de metoder og verktøy som brukes. Det bør forklares kort hva verktøyet er utviklet til, hvorfor det brukes og eventuelle begrensninger, samt i hvilken grad det foreligger forhold som kan tenkes å ha påvirket resultatets validitet. Den sakkyndige bør utvise forsiktighet med å modifisere de etablerte prosedyrer. Dersom den sakkyndige velger å gjøre dette, bør det fremkomme av rapporten hva modifiseringen har bestått i, begrunnelsen for denne og eventuelle konsekvenser for tolkningen og vurderingen. Dersom deler av en metode er benyttet, beskrives dette og de begrensninger dette medfører. Etiske betraktninger ved bruk av utredningsverktøyet tydeliggjøres. Hvis andre har foretatt testing i forbindelse med utredningen, redegjøres det for dette.

Historikk og familiens situasjon i utredningsperioden

Familiens bakgrunn og viktige hendelser i familiens livssituasjon kan beskrives kort for å gi kontekst. En kort beskrivelse av barnets og foreldrenes aktuelle livssituasjon kan også være nyttig.

Informasjonsinnhenting og samtaler

Den sakkyndige bør redegjøre for samtaler med partene, observasjoner, eventuell innhentet dokumentasjon og informasjon fra komparenter.

De viktigste samtaletemaene, spørsmål og svar kan gjengis i sammenfattet form med hovedvekt på hva den sakkyndige mener er sentral og relevant informasjon. Foreldrenes syn på de aktuelle spørsmål bør alltid fremkomme.

Fra barnesamtalen(e) er det relevant å beskrive rammebetingelser og kontekst, samt gjengi den sakkyndiges spørsmål, barnets svar og hva barnet har sagt på eget initiativ. Det bør også komme frem om den sakkyndige opplevde barnet som trygg i samtalen eller ikke. Barnets nonverbale reaksjoner i samtalen beskrives kort. Det anbefales å bruke barnets formuleringer. Dette

primært for at barnets stemme skal komme tydelig frem. Dersom det er valgt å ikke samtale med barnet, bør det gis en grundig begrunnelse for det.

Observasjoner

Rammebetingelser og kontekst for observasjonene, hvem som er til stede, antall observasjoner og varighet bør tydeliggjøres. Det bør videre opplyses om hva slags informasjon de involverte har fått på forhånd. Beskrivelse av hvilken rolle den sakkyndige har valgt å innta under observasjonen (f.eks. deltakende observasjon, nøytral/tilbaketrukket) kan være relevant. Det bør fremkomme om det er brukt filming. Den sakkyndiges metode, f. eks. i form av standardisert observasjonsmetodikk eller aktiviteter familien har valgt selv, bør beskrives.

I rapporten bør det skilles det mellom beskrivelse av det observerte og den sakkyndiges vurderinger.

Vurderinger og svar på mandat

Alle mandatets punkter skal besvares. Dersom noen punkter ikke kan besvares, skal dette begrunnes.

Barnets behov er helt sentralt i utredningen, og den sakkyndige bør belyse foreldrenes refleksjoner rundt hvordan barnets behov bør ivaretas.

Der dette er aktuelt skal det redegjøres for eventuelle tegn til vold, overgrep, rusmisbruk og/eller vedvarende manglende evne til å møte barnets grunnleggende fysiske, emosjonelle, psykiske eller medisinske behov.

Når alvorlige forhold presenteres i rapportens faktadel, skal dette følges opp i vurderingskapitlet gjennom en drøfting av hvilke konsekvenser dette eventuelt må antas å ha/kunne få.

Psykologisk kunnskap kan tydeliggjøres gjennom korte redegjørelser som er i samsvar med allment akseptert teori og empiri. Ved spesielle forhold kan en kort litteraturgjennomgang være opplysende for saken og underbygge vurderinger. Utover det benyttes normalt ikke litteraturhenvisninger.

Alternative hypoteser/tolkningsmuligheter drøftes før det konkluderes. Det trenger ikke alltid være omfattende drøftinger, men vise at andre forklaringsmodeller er vurdert.

Generelle beskrivelser som «særlig sårbart barn», «stort omsorgsbehov», «manglende omsorgsevne» bør beskrives konkret. Det bør beskrives hva sårbarheten eller omsorgsbehovet består i for det aktuelle barnet, og hvilken betydning det har for barnet.

Fagterminologi med implisitt meningsinnhold, for eksempel «mentaliseringssevne», og som ikke uten videre kan forstås av andre, bør unngås. Dersom fagterminologi benyttes, bør begrepets innhold forklares, og hvilken betydning det har for akkurat dette barnet/i denne saken.

Barnets behov og konsekvensene for barnet ved alternative måter å organisere omsorgen på, bør drøftes opp mot hverandre. Er den sakkyndige i tvil om ulike forhold i utredningen eller i selve rapporten, redegjøres dette for.

Underskrift og innsending til oppdragsgiver

Rapporten avsluttes med den sakkyndiges underskrift. Rapporten skal sendes til

Barnesakkyndig kommisjon for gjennomgang og vurdering, med kopi til oppdragsgiver, jf. barneloven § 61 c. Barnesakkyndig kommisjon sender sin vurdering av rapporten til domstolen og den sakkyndige.

9 Oppbevaring av dokumenter

Taushetsplikten innebærer en plikt til å oppbevare opplysningene på en slik måte at ingen andre får kjennskap til opplysningene. Dokumenter, bilder, film og lydopptak som den sakkyndige mottar eller produserer i forbindelse med arbeidet må derfor oppbevares forsvarlig, slik at uvedkommende ikke kan få tilgang til dem.

Den sakkyndige skal ikke oppbevare dokumentene i saken etter at oppdraget er avsluttet. Dette gjelder også dokumenter som den sakkyndige har utarbeidet. Dokumentene kan oppbevares så lenge det er nødvendig for senere arbeid eller vitnemål i saken. Når oppdraget er avsluttet må imidlertid alle dokumentene, også de dokumentene den sakkyndige har utarbeidet, makuleres og digitale dokumenter må slettes.

10 Framlegging av arbeidet i domstol

En sakkyndig som er oppnevnt av domstolen har plikt til å møte for å avgi forklaring i rettsmøte, jf. tvisteloven § 25-5. En sakkyndig som er engasjert av privat part kan bli innkalt som sakkyndig vitne og må møte og avgi forklaring, jf. tvisteloven § 25-6. Partene og domstolen vil da også få anledning til å stille den sakkyndige spørsmål.

Det er vanlig at den rettsoppnevnte sakkyndige følger hovedforhandlingen frem til prosedyrene, for å kunne få et bedre grunnlag for sine vurderinger. Domstolen vurderer dette. Domstolen skal også tillate den sakkyndige å stille spørsmål til parter, vitner og andre sakkyndige når det er nødvendig for å utføre sakkyndigoppdraget, jf. tvisteloven § 25-5 tredje ledd og § 25-6 andre ledd.

Også et sakkyndig vitne kan følge forhandlingene i sin helhet, og kan tillates å stille spørsmål til parter, vitner og sakkyndige, jf. tvisteloven § 25-6.

Den sakkyndige avgir muntlig forklaring, og avhøres etter de samme regler som for vitner, jf. tvisteloven § 25-5 fjerde ledd og § 25-6 andre ledd. Når den sakkyndige er rettsoppnevnt, er det retten som begynner å stille spørsmål. Da er sakkyndige rettens vitne. Innledningsvis vil retten normalt be den sakkyndige å redegjøre for rapporten. Når retten er ferdig med å stille sine spørsmål, gis prosessfullmektigene anledning til å stille spørsmål.

I den muntlige framstillingen i retten er det viktig å behandle partene respektfullt. Partene bør ikke få overraskelser i muntlig form i etterkant av den skriftlige rapporten. Den sakkyndige skal møte forberedt, og ha med seg dokumenter og andre bevis dersom retten ber om å få dette framlagt, jf. tvisteloven § 24-4.

Den sakkyndige skal være åpen for spørsmål om arbeidet og til rapporten. Retten kan kvalitetsvurdere rapportene ved å stille kritiske spørsmål til den sakkyndige om hvordan vedkommende har innhentet og selektert informasjon, hvilke opplysninger den sakkyndige har lagt til grunn for sine slutninger, om alternative hypoteser er vurdert og om den sakkyndig har stilt relevante spørsmål til partene. Prosessfullmektigene vil også få anledning til krysseksaminasjon av den sakkyndige om tilsvarende temaer. Hvis den sakkyndige får spørsmål i domstolen som han/hun er i tvil om kan eller bør besvares, kan den sakkyndige henvende seg til dommeren og få nødvendig veiledning.

Når en privat part på eget initiativ har engasjert en sakkyndig, kan parten føre den sakkyndige som vitne, jf. tvisteloven § 25-6. Dette gjelder selv om domstolen har oppnevnt en annen sakkyndig etter tvisteloven § 25-2, jf. § 21-3 andre ledd.

Den sakkyndige henvender seg alltid til domstolen under sin forklaring, og omtaler partene i tredjeperson.

11 Oppfølgende arbeid

Den sakkyndige har ikke krav på kopi av dommen.

I saker der barnet har formidlet meningen sin, skal barnet informeres om sakens utfall og hvordan dommeren har vektlagt barnets mening. Det gjøres av dommeren eller en annen person som dommeren har utpekt, som ofte er den sakkyndige, jf. barneloven § 61 første ledd nr. 4. Hvis den sakkyndige har fått i oppgave å orientere barnet om resultatet, må den sakkyndige alltid ha lest dommen i sin helhet før han/hun snakker med barnet. Den sakkyndige må ikke gi uttrykk for andre vurderinger eller begrunnelser for resultatet enn det som fremkommer av dommen.

Dersom saken bringes inn for ankeinstansen, kan den som er oppnevnt som sakkyndig i underinstansen innstevnes som sakkyndig vitne eller oppnevnes som sakkyndig på nytt.

12 Honorar/fakturering

Den sakkyndige kan kreve honorar for faktisk medgått tid til rapportskriving. Det betyr at det ikke kan beregnes honorar eksempelvis ut fra «fast antall timer pr. side».

Det er staten som dekker kostnadene til bruken av sakkyndige etter barneloven § 61 første ledd nr. 1, 2, 3, 4 og 7, jf. barneloven § 61 andre ledd.

Når domstolene oppnevner den sakkyndige etter barneloven 61 første ledd nr. 3, er det domstolen som dekker den sakkyndiges honorar knyttet til både utredning, vitneførsel og nødvendig etterarbeid som den sakkyndige blir bedt om å utføre. Når domstolene oppnevner sakkyndig, honoreres oppdraget etter reglene i salærforskiften.¹⁰

Den som blir oppnevnt som sakkyndig av domstolen har rett til å få dekket reise- og oppholdsutgifter etter statens regulativ etter lov om vidners og sakkyndiges godtgjørelser.

Når privat part engasjerer sakkyndige, dekker parten selv alle kostnader til den sakkyndiges utredning, vitnemål og øvrige utgifter etter avtale.

Litteraturliste

[Lov om barn og foreldre \(barneloven\). \(1981\)](#)

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). Forholdet mellom barnevernloven og barneloven. (Veileder Q-1211B).

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2014). Veileder om samvær med tilsyn etter barneloven § 43 a. (Veileder Q-1220B).

Nasjonal veileder for foreldretvister. Domstoladministrasjonen, 2019

<https://www.domstol.no/contentassets/2af0ab33bb6146ffa161a41154de85f7/nasjonal-veileder-for-foreldretvister-2019-1.pdf>

Omsorg for barn 0-3 år når foreldrene ikke bor sammen. Norsk psykologforening

[Forskrift om samvær med tilsyn etter barnelova](#) gir nærmere regler for tilsynet. Barne- og likestillingsdepartementet har gitt en veileder for samvær med tilsyn etter barneloven § 43 a.

Veileder for samtaler med barn i mekling. https://bufdir.no/Familie/Fagstotte/veileder_samtaler_barn/

Den gode barnesamtalen I foreldretvister.

<https://www.domstol.no/domstoladministrasjonen/publikasjoner/veiledere/den-gode-barnesamtalen-i-foreldretvistar/>

Samværsvegring. [Faglig forståelse og intervensjoner når barn avviser en forelder etter samlivsbrudd](#)

---

¹⁰ Forskrift 3. desember 1997 nr. 1441 om salær fra det offentlige til advokater mv.

Vedlegg 1. Samtykke til informasjonsinnhenting

KONFIDENSIELT

De involverte:

- Barnas navn og fødselsdato
- Foreldrenes navn og fødselsdato
- Oppdragsgiver
- Den sakkyndiges navn

I forbindelse med sak etter barneloven er det besluttet å gjennomføre en sakkyndig utredning for å belyse sakens faktum. Utredningen skal baseres på følgende mandat:

I denne sammenheng samtykker jeg til informasjonsutveksling (inkludert taushetsbelagt informasjon) om meg og/eller mine barn mellom den sakkyndige og følgende instans / personer:

Jeg har fått informasjon om hva slags opplysninger som skal utveksles. Jeg vet hvordan opplysningene skal brukes. Jeg er kjent med retten til å nekte at informasjon om spesielle forhold utveksles. Jeg vet at jeg når som helst kan trekke samtykket tilbake.

Eventuelle merknader:

Sted / dato

Sted / dato

Navn, signatur (forelder)

Navn, signatur (forelder)

Vedlegg 2. Eksempel på mandat i sak etter barneloven § 61 første ledd nr. 3¹¹

I medhold av barneloven § 61 nr. 3, jf. tvisteloven § 25-3, oppnevnes du som sakkyndig for NN tingrett i sak nr. **xxyy**. Med utgangspunkt i hensynet til barnets beste skal domstolen avgjøre tvistetemaet/-temaene *xx/yy*

Du gis følgende mandat: (se kortere variant neste side)

1. Gi en beskrivelse og vurdering av (barnet), hans/hennes utviklingsstatus og omsorgsbehov, og drøft hva eventuelle avvik kan skyldes.
2. Beskriv og vurder foreldrenes omsorgs-/samværsevne i forhold til å oppfatte og ivareta (barnet)s behov.
3. Beskriv og vurder relasjonen mellom barnet og foreldrene.
4. Gi prognoser/ vurder/ drøft, i den grad det er psykologfaglig relevant, konsekvensene for barnet ved oppvekst hos hver av foreldrene/ ulike samværsordninger/ ikke samvær.
5. Eventuelle risikomomenter bes særlig drøftet.
6. Den sakkyndige må gi uttrykk for tvil der det er tvil, og opplyse om hva som er årsaken til tvilen.
7. Det forutsettes at den sakkyndige har samtaler med begge partene (og med barnet, og at det foretas observasjon av begge partene sammen med barnet i foreldrenes respektive hjem).
8. Den sakkyndige står fritt med hensyn til hvilke informanter for øvrig som skal kontaktes, eventuelle spørsmål om fritak fra taushetsplikt kan avklares via domstolen.
9. Den sakkyndige skal informere barnet om saken og gi barnet anledning til å uttale seg i spørsmålene om fast bosted og samvær, herunder samvær med tilsyn.

Vedlagt følger kopi av de dokumentene som hittil foreligger i saken.

Eventuelle nye dokumenter vil bli ettersendt, og prosessfullmektigene vil bli bedt om å sende kopi av nye prosesskriv direkte til deg.

For at prosessen skal være tillitsskapende og forutsigbar for barnet og foreldrene bes du gjøre klare avtaler med foreldrene og eventuelle komparenter i god tid, og informere raskt om forventet oppstartstid og om din framdriftsplan.

Skulle det være behov for ytterligere faktiske opplysninger, kan du kontakte undertegnede.

Frist for å avgi skriftlig uttalelse er (dato). Uttalelsen sendes til NN tingrett og prosessfullmektigene. Det medfører store ulemper og unødige kostnader om den sakkyndige ikke leverer til avtalt tid, og domstolen forutsetter at fristen overholdes.

---

¹¹ Domstoladministrasjonen (2019): *Nasjonal veileder for behandling av foreldretvister*

Det forutsettes at du er til stede i rettsmøtet og avgir forklaring.

Rettsmøtet er satt til (dag, dato og klokkeslett). Saken er satt opp med x dager. Du vil senere motta innkalling til rettsmøtet.

Som rettsoppnevnt sakkyndig får du godtgjøring etter gjeldende salærbestemmelser.

Eksempel på en kortere variant til en enklere sak:

Den sakkyndige skal gjøre seg kjent med sakens dokumenter, og samtale med begge partene.

Alt 1, små barn: I tillegg skal den sakkyndige observere barnet hos begge partene, og samtale med barnet om barnets syn på de spørsmål saken reiser, så langt den sakkyndige mener det er forsvarlig og tilrådelig ut ifra barnets alder, modenhet og situasjon.

Alt 2, større barn: Den sakkyndige skal samtale med barnet og gi barnet anledning til å uttale seg om spørsmålene saken reiser.

Den sakkyndige skal snakke med følgende komparenter: Barnehage, skole, XX. / står fritt til å kontakte øvrige komparenter. Fritak for taushetsplikt kan avklares via domstolen.

Den sakkyndige skal avgi en rapport innen (dato), med vurdering knyttet til sakens spørsmål om bosted, samvær og foreldreansvar. I tillegg skal den sakkyndige være til stede og avgi forklaring under hovedforhandlingen

Vedlegg 3. Informasjon om den sakkyndige utredningen

Den sakkyndige er oppnevnt av domstolen for å utrede faktum i en foreldretvist i tråd med mandatet som er gitt. Den sakkyndige avgjør ikke tvisten og tar heller ikke stilling til sakens rettslige spørsmål eller vilkår som barnets beste, men skal gi domstolen et best mulig beslutningsgrunnlag i saken.

Vanligvis snakker den sakkyndige med foreldre og barn (hvis barna er tilstrekkelig modne), ser hvordan dere har det sammen og snakker med andre som kjenner dere godt. Det er også vanlig å innhente skriftlig informasjon og å snakke med flere som kjenner familien. Foreldrene kan komme med innspill til hvem den sakkyndige skal snakke med og hvordan observasjoner kan gjennomføres, men det er den sakkyndiges ansvar å belyse spørsmålene i mandatet best mulig, og som derfor avgjør metode for utredningen.

Den sakkyndige er uavhengig og er selv ansvarlig for vurderingene som gjøres. Den sakkyndige står fritt med tanke på tidligere vurderinger som kan være gjort.

Det kan være krevende å være under utredning. Dersom du blir usikker på prosessen, kan du ta det opp med den sakkyndige eller med advokaten din.

Klager på den sakkyndige kan rettes til:

- Statsforvalteren i ditt fylke
- Fagetisk råd hos Norsk psykologforening, dersom den sakkyndige er medlem der
- Helsetilsynet, hvis den sakkyndige er helsepersonell

Vedlegg 4. Eksempel på informasjon til barn

Barnesamtale som ledd i utredningen

”Foreldrene dine er uenige om hvem av dem du skal bo hos/hvor mye du skal være hos hver av dem. De har bedt en dommer om å hjelpe dem å bestemme. Jeg skal hjelpe til med å finne ut hva som blir best for deg. Derfor skal jeg snakke med foreldrene dine, se hvordan dere har det sammen, snakke med andre som kjenner dere godt – og jeg skal snakke med deg. Du må ikke snakke med meg, og hvis det er noen spørsmål jeg stiller deg som du ikke vil svare på, er det helt greit. Det du forteller meg, kommer jeg til å skrive ned og senere fortelle i møtet med dommeren, slik at foreldrene dine og dommeren får vite det. På slutten av samtalen vår skal vi gå igjennom det jeg har skrevet underveis, slik at du kan rette på det hvis det er noe jeg har misforstått.»

Vedlegg 5. Samtykke til opptak/filming

Jeg samtykker med dette til at sakkyndig XXXXXXXX kan:

- Filme
- Ta lydopptak

Du har rett til å trekke tilbake samtykket til enhver tid.

Opptaket vil bli slettet når saken er avsluttet, eventuelt når samtykket trekkes.

Hva opptaket skal brukes til, hvem skal se og høre:

I følgende møter:

Opptakene skal brukes som ledd i en sakkyndig utredning. Opptakene skal ikke forelegges for andre og skal slettes senest når den sakkyndige ferdigstiller sin rapport.

Oppbevaring:

Eventuelle merknader:

Sted / dato

Sted / dato

Navn, signatur (forelder)

Navn, signatur (forelder)